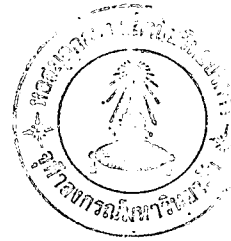

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งขึ้นมาในครั้งแรกเพื่อสนอง วัตถุประสงค์ของสังคมไทยในสมัยนั้นก็คือ ต้องการคนให้ออกไปรับราชการ¹ เพราะฉะนั้นจึงต้องเอาคนที่มีความรู้ความสามารถไปช่วยพัฒนาประเทศ ซึ่งก็เป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษที่มหาวิทยาลัยไทยได้เกิดขึ้นและมีการพัฒนาการมาก แต่ตลอดเวลาดังกล่าว ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชนิดที่เป็นจริง เป็นจังและมีความหมายที่มีคุณค่าแก่สังคมไทยอย่างแท้จริง² สำหรับการดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาได้เข้ามาสู่แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 5 โดยประมวลสิ่งที่เป็นปัญหาจากแผนพัฒนาการศึกษากิ่ง 4 ฉบับ มาปรับปรุงและแก้ไข เพื่อหวังว่าจะเป็นแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องต่อสังคมไทย

ถึงแม้ว่าแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 5 ยังเพิ่งเริ่มดำเนินการใช้ก็ตาม แต่ในส่วนของงานการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาก็ได้ปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาดังกล่าวแล้ว เพราะเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสังคมอื่นอย่างมาก และจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตด้วย ดังเช่น

---

¹ เกษม สุวรรณกุล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์;" (รายงานสรุปการประชุมปฏิบัติการภาคการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์ใหม่ ครั้งที่ 2/2524), (ฮัดสำเนา), หน้า 21.

² ไพฑูริย์ สินดารัตน์, "จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย - ความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง" การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ: ทรูเพ็ดดูลงกรณ์ - มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 1.

สุกิจ นิมมานเหมินทร์ ได้วิเคราะห์บทบาทการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยนับตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งขึ้น ก็มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับการพัฒนาประเทศ เมื่อมีการจัดการศึกษาระดับนี้ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ดำเนินไปเพื่อการเตรียมบุคคลเข้ารับราชการในอังกาสงปรับปรุงประเทศให้เจริญทัดเทียมกับประเทศอื่น ในสมัยปัจจุบันอันเป็นยุคของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาระดับนี้ยิ่งมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการผลิตผู้มีความชำนาญในสาขาวิชาพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉะนั้นจึงไม่เป็นการเกินเลยความเป็นจริงหากจะกล่าวว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยสามารถปฏิบัติการกิจการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนได้ และสอดคล้องกับสภาพที่กาสงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะท้าทายที่เข่นนี้ไปอีกเป็นเวลานานในอนาคต¹

ในฐานะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นผู้นำในเกือบทุก ๆ ด้าน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอื่นพยายามเอา เป็นแบบอย่างหรือลอกเลียนแบบไป เพราะฉะนั้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงไม่สามารถที่จะนิ่งเฉยได้ในขณะที่ภาวะการต่าง ๆ ในประเทศกาสงเปลี่ยนแปลง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ที่รัฐกำหนดให้ แต่ไม่ใช่ว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานไปเสียทีเดียวทั้งหมด เพราะในส่วนของดีที่พยายามยึดถือไว้ โดยเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นความมุ่งหมายทางการศึกษาที่ดำเนินมาปฏิบัตินับตั้งแต่เริ่มสถาปนาสถาบันแห่งนี้ขึ้นมา ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกล่าวว่า เพื่อให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสามารถวางแผนพัฒนาการศึกษาประสานสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยส่วนรวมของชาติในระยะที่ 5 เพื่อช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถ

¹ ยสินต์ วรรณภูติ, สวัสดิ์ บรรเทิงสุย, "มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย," การอุดมศึกษา'23 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 56.

ปฏิบัติงานสอดคล้องกับเอกลักษณ์ ศักยภาพของมหาวิทยาลัยเอง ตลอดจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ลุ่มบริษัตามปณิธานของมหาวิทยาลัยและเพื่อความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยโดยส่วนรวม¹

สำหรับนโยบายการผลิตบัณฑิตนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรม มีความเข้าใจในสภาพของปัญหาและความต้องการของสังคมไทย ตลอดจนมีสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม และนโยบายที่นำสนใจก็คือ ส่งเสริมวิธีการเรียนการสอนในลักษณะเน้นการเล่าและแสวงหาความรู้ของนิสิตให้มากยิ่งขึ้น โดยมหาวิทยาลัยจะจัดระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสม สรางความพร้อมของคณาจารย์และสรางปัจจัยสำหรับการสอนดังกล่าว² นโยบายนี้มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการไปแล้วซึ่งจะเห็นได้จากการจัดตั้งสถาบันวิทยบริการซึ่งรวมเอาหอสมุดกลาง หน่วยเทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย เพื่อบริการทั้งอาจารย์และนิสิต อันจะมีผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งก่อตั้งหน่วยพัฒนาคณาจารย์เพื่อส่งเสริมและให้ความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

สำหรับการผลิตบัณฑิตที่ดีและมีคุณภาพนั้น การจัดการเรียนการสอนออกจะเป็นสิ่งสำคัญและสิ่งที่พูดกันมาก คณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะต้องเข้าใจบทบาทของตัวเองอย่างมาก การจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนิสิตและสังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป คณาจารย์หลายท่านได้พยายามที่จะค้นคว้าหาวิธีการสอนเทคนิคการสอน ที่ทำให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ นิสิตสามารถเข้าใจโดยเรียนรู้ได้เร็วขึ้นและสามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้จริง

¹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฝ่ายวิชาการ, หน่วยพัฒนาคณาจารย์ "วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (2525-2529)." (การสัมมนากรรมการหน่วยพัฒนา-คณาจารย์, ปี 2523), หน้า 13.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

สื่อการสอนเข้ามามีบทบาทในระบบการเรียนการสอนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มากยิ่งขึ้น คณะจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้สื่อการสอนประกอบการสอนอย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น ความต้องการความรู้ในการใช้สื่อการสอนก็มีมากยิ่งขึ้นเช่นกัน จะเห็นได้จากได้มีการจัดประชุมปฏิบัติการเรื่องสื่อการสอนจัดขึ้นโดยหน่วยพัฒนาคณะจารย์ซึ่งเป็นไปตามความต้องการและคำเรียกร้องของคณะจารย์หลายท่าน อีกทั้งการประชุมสัมมนาด้านการเรียนการสอนก็ได้บรรจุเนื้อหาของสื่อการสอนเข้าไปด้วย ทั้งนี้ก็สังเกตเห็นประโยชน์อันสำคัญของสื่อการสอนนั่นเอง ! ลุนันท์ ปัทมาคมกล่าวว่า การใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นเช่นเดียวกับการศึกษาระดับอื่น ๆ และมีผู้นำมาใช้มากขึ้นในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดียังมีบุคคลบางคนเห็นว่าสื่อการสอนมีความสำคัญน้อยหรือไม่มีความสำคัญเลย นิยมที่จะสอนโดยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ สื่อการสอนจัดเป็นเทคโนโลยีทางการเรียนการสอนส่วนหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้สอนได้ประสพผลสำเร็จในการสอน ทำให้ผู้เรียนพอใจ สนใจ และสนุกสนาน สื่อการสอนจะเป็นสื่อกลางที่จะทำให้บทเรียนซับซ้อนชัดเจนขึ้น¹

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างเหมาะสม และเพื่อสร้างความพร้อมตลอดจนปัจจัยในการสนับสนุนการสอนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อการสอน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งสถาบันวิทยบริการ นอกจากนั้นภายในคณะต่าง ๆ ก็ได้มีหน่วยที่บริการสื่อการสอน และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น หน่วยบริการสื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ หน่วยโสตทัศนศึกษา คณะแพทยศาสตร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่แต่ละคณะ สถาบันและโครงการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนก็มีลักษณะของเนื้อหาวิชาที่สอนและวิธีการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป สิ่งนำที่จะศึกษาเพิ่มเติมถึงสถานการณ์ความต้องการใช้สื่อการสอนที่แตกต่างกันออกไปด้วย จากการวิจัยของคุรุฯ สุวรรณศรีและคณะได้วิจัยสถานการณ์ทางโสตทัศนูปกรณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2519 โดยสำรวจในด้านต่าง ๆ คือ ประเภทและ

¹ ลุนันท์ ปัทมาคม, "สื่อการสอน," คู่มืออาจารย์ด้านการเรียนการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 150.

ปริมาณเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องเรียนที่สามารถใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ได้ บุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบและให้บริการทางด้านโสตทัศนูปกรณ์ งบประมาณแผ่นดินที่ได้รับเพื่อการจัดซื้อเครื่องโสตทัศนูปกรณ์และโสตทัศนวัสดุ ความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์และโสตทัศนวัสดุประกอบการสอนโดยสำรวจจากคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวม 14 คณะ ทั้งนี้ไม่รวมบัณฑิตวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ¹ อย่างไรก็ตามผลที่ได้ออกมาไม่กล่าวถึง ประสบการณ์ ความคิดเห็น ความต้องการและปัญหาของคณาจารย์ในการใช้โสตทัศนูปกรณ์หรือสื่อการสอน

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่สำรวจความคิดเห็นและข้อมูลจากคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนโดยตรง และเสนอแนะข้อมูลเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่มี ซึ่งจะทำให้ระบบการเรียนการสอนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนของคณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้สื่อการสอนของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาวิชาต่าง ๆ คือ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
3. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอนในด้านการผลิต การบริการ สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้สื่อการสอนประกอบการสอน

¹ ผู้ระ ฐูวรรณาครัย, ปรีดา บุญญะศิริ, ครัเพ็ญ คู่ภพพิทยาภูล, "สถานภาพทางโสตทัศนูปกรณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," รายงานวิจัยสถาบัน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 35.

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างของประชากรถือว่าเป็นตัวแทนของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะได้ใช้หลักเกณฑ์การสุ่มตัวอย่างที่เชื่อถือได้และทดสอบแล้วทางสถิติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณาจารย์ประจำของทุกคณะ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปี 2524 รวม 14 คณะ ทั้งนี้ไม่รวมคณาจารย์ประจำในคณะบัณฑิต วิทยาลัย สถาบันและโครงการอื่น การจำแนกคณาจารย์ดังกล่าวแบ่งเป็น 4 สาขาวิชาคือ

1.1 สาขาวิชาสังคมศาสตร์

คณะครุศาสตร์

คณะนิเทศศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

คณะเศรษฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

1.2 สาขาวิชามนุษยศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์

1.3 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ

คณะวิศวกรรมศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

1.4 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

คณะแพทยศาสตร์

คณะเภสัชศาสตร์

คณะสัตวแพทยศาสตร์

คณะทันตแพทยศาสตร์

2. สื่อการสอนในการสำรวจครั้งนี้หมายถึงวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการทั้งหมดที่คณาจารย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้อยู่ในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงความคิดเห็นและประสบการณ์ในการใช้สื่อการสอนของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
2. ทราบถึงความต้องการและปัญหาของการใช้สื่อการสอนในแต่ละสาขาวิชา อันจะ
เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัย
3. เป็นการสนองตอบและสนับสนุนแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 ของจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ที่กล่าวว่ามหาวิทยาลัยจะจัดระบบการเรียนและการสอนให้เหมาะสม สร้างความ
พร้อมของคณาจารย์ และสร้างปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากรายงานการวิจัยต่าง ๆ เอกสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง
และสอบถามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสื่อการสอนและการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการ
วิจัย

2. สร้างแบบสอบถาม

2.1 ทำเค้าโครงแบบสอบถาม เสนอขอคำปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้
เชี่ยวชาญทางการวิจัย แล้วนำมาแก้ไข เพื่อเป็นแบบสอบถามในการทดลองเบื้องต้น

2.2 นำแบบสอบถามเบื้องต้นไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณาจารย์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยคณะละ 5 คน จาก 14 คณะ รวมทั้งหมด 60 คน

2.3 รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

2.4 แก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามให้อยู่ในลักษณะปลายปิดมากที่สุด และ
พร้อมที่จะใช้ได้

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งกลุ่มตัวอย่างประชากรคณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 345 คน โดยทางไปรษณีย์มหาวิทยาลัย (ทั้งนี้โดยมีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน $\pm 5\%$ จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 2085 คน)

4. รวบรวมแบบสอบถามมาทำการแจกแจงและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square test) หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สรุปผลการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

7. เขียนรายงานการวิจัย

คำจำกัดความในการวิจัย

สื่อการสอน หมายถึง โสัดที่คูปกรณ์หรืออุปกรณ์การสอนประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ เป็นวัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อการสอน อาจมีชื่อเรียกว่า สื่อการศึกษา หรือโสดที่คูปกรณ์ ก็ได้

หน่วยบริการสื่อการสอน หมายถึง หน่วยที่มีหน้าที่บริการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ การสอน อาจจะมีเจ้าหน้าที่ให้บริการบริการหรืออาจจะมีบริการผลิต ซ่อมแซม วัสดุอุปกรณ์ การสอนด้วย ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีหน่วยบริการสื่อการสอนในส่วนกลาง เรียกว่า หน่วยเทคโนโลยีทางการศึกษา (โสดที่คูปการศึกษากลาง) ในภาควิชาหรือคณะจะมีหน่วยบริการ สื่อการสอนที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ เช่น หน่วยโสดที่คูปการศึกษา หน่วยบริการสื่อการศึกษา เป็นต้น

เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การนำเทคนิค วิธีการ และความคิด อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษา และช่วยให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น

คณาจารย์ หมายถึง คณาจารย์ประจำของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2524 จำนวน 14 คณะ ไม่รวมถึง คณะบัณฑิตวิทยาลัย สถาบัน หน่วยงานและโครงการต่าง ๆ

สาขาวิชา หมายถึง กลุ่มของการเรียนการสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดแบ่งไว้ ซึ่งมี 4 สาขาวิชาคือ

1. สาขาวิชาสังคมศาสตร์
2. สาขาวิชามนุษยศาสตร์
3. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ
4. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในประเทศ

ปี พ.ศ. 2512 ธีรกุล ศรีสันทพงษ์¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อเสนอแนะโครงการสำหรับการดำเนินการด้านบริหารและหน้าที่ของศูนย์โสตทัศนศึกษาตามความต้องการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเสนอแนะผังของอาคารสถานที่ พื้นที่ โสตทัศนอุปกรณ์ตามโครงการผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีเครื่องมือ อุปกรณ์ และการผลิตโสตทัศนอุปกรณ์อยู่บ้างแล้ว
2. อาจารย์ส่วนมากมีความต้องการโสตทัศนวัสดุประเภทหุ่นจำลอง และโสตทัศนอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือใช้สำหรับการทดลอง สำริต

---

¹ธีรกุล ศรีสันทพงษ์, "โครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

3. โสตทัศนูปกรณ์ที่มีความต้องการรองลงมาคือ เครื่องอัดสำเนา ห้องฉาย โทรทัศน์ วงจรปิดและเทปโทรทัศน์

4. มีความเห็นว่า ภาพยนตร์ 8 ม.ม. และฟิล์มลูปมีความจำเป็นน้อย

5. การบริหารงานโสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นยังขาดระเบียบแบบแผน ฐานฯ และยังไม่เป็นศูนย์โสตทัศนศึกษา ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบริการโสตทัศนศึกษา

ปี พ.ศ. 2513 จุฑัย บุญประเสริฐ¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและความต้องการเทคโนโลยีทางโสตทัศนศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถานการณ์และความต้องการเทคโนโลยีทางโสตทัศนศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิจัยได้มาจากอาจารย์ที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และจากเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษาที่มีอยู่ในสถาบันต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ผลของการวิจัยปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานทุกประการคือ

1. มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีความต้องการในการส่งเสริมและปรับปรุงงานที่เกี่ยวข้องกับงานโสตทัศนศึกษา ตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้อง
2. ความต้องการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนของอาจารย์ ไม่มีความแตกต่างกัน
3. ความต้องการของเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา และหน่วยงานโสตทัศนศึกษาต่าง ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่างานโสตทัศนศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มิใช่เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกแก่อาจารย์ หน่วยงานที่มีอยู่แล้วไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ยังขาดแคลนอุปกรณ์สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ความต้องการ

---

¹ จุฑัย บุญประเสริฐ, "สภาพและความต้องการเทคโนโลยีทางโสตทัศนศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

บริการงานโลดที่คั่นศึกษาทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ ของบรรดาอาจารย์ต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์สูงมาก อาจารย์ต้องการวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนประเภทฉายมากที่สุด

ปี พ.ศ. 2513 ปราณี นนทมาศ¹ ได้ทำการวิจัยโดยมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการทาง โลดที่คั่นศึกษาของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุง วางแผน แก้อไข และวางแผนทาง สำหรับจัดตั้งศูนย์ โลดที่คั่นศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังขาดแคลนโลดที่คั่นอุปกรณ์ต่าง ๆ อีกมาก และอาจารย์มีความต้องการใช้ Non-projected materials ในอัตราที่สูง และมีความต้องการที่จะใช้บริการ และกิจกรรมต่าง ๆ จากศูนย์โลดที่คั่นศึกษา เช่นกัน การดำเนินงานโครงการจัดตั้งศูนย์โลดที่คั่นศึกษา ประสบปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ งบประมาณและอัตราค่าจ้างคน

ปี พ.ศ. 2513 วิเชียร นิตยะกุล² ได้วิจัยเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งศูนย์โลดที่คั่นศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษาความต้องการศูนย์โลดที่คั่นศึกษาและสำรวจวิเคราะห์การ ดำเนินการจัดตั้งศูนย์โลดที่คั่นศึกษาในด้านการบริหาร การบริการ เครื่องมือ และวัสดุ รวมทั้งศึกษา เกี่ยวกับทัศนคติ ความคิดเห็น และปัญหาการใช้บริการโลดที่คั่นอุปกรณ์ ผลปรากฏว่า

1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีเครื่องมือและโลดที่คั่นวัสดุที่ใช้สำหรับการบรรยายและ ใช้ในการผลิตจำนวนมาก

2. อาจารย์ส่วนมากไม่ค่อยมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลดที่คั่นศึกษา

¹ปราณี นนทมาศ, "ศูนย์โลดที่คั่นศึกษามหาวิทยาลัย : โครงการจัดตั้งศูนย์โลดที่คั่นศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโลดที่คั่นศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

²วิเชียร นิตยะกุล, "ศูนย์โลดที่คั่นศึกษาของมหาวิทยาลัย : โครงการจัดตั้งศูนย์โลดที่คั่นศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโลดที่คั่นศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

3. อาจารย์ส่วนมากชอบใช้โสตทัศนูปกรณ์เป็นครั้งคราว

4. อาจารย์ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าควรมีการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาไว้บริการเป็นลุ่มกลางและควรรวมกับห้องสมุด

5. อาจารย์ส่วนมากนิยมใช้โสตทัศนูปกรณ์และโสตทัศนวัสดุประเภทเครื่องขยายเสียง สไลด์ ห้องฉาย แผนภูมิ ภาพถ่าย แผนภาพ ภาพวาด และเครื่องถ่ายเอกสาร

6. อาจารย์ต้องการคำแนะนำ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์

และได้เสนอแนะให้จัดรวบรวมงานของห้องสมุดและศูนย์โสตทัศนศึกษาที่จะก่อตั้งขึ้นใหม่เข้าด้วยกันเป็นศูนย์วัสดุการศึกษา (IMC) ขึ้นตรงต่อสำนักงานอธิการบดี ประสานงานควบคุมศูนย์วัสดุการศึกษาของคณะต่าง ๆ เพื่อให้บริการ

พ.ศ. 2517 สัมภาษณ์ วิจารณ์¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการศูนย์โสตทัศนศึกษาสำหรับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยศึกษาสำรวจและวิเคราะห์สาเหตุสำหรับการดำเนินการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในด้านการบริหารงานศูนย์โสตทัศนศึกษา และการบริการโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ ศึกษาความต้องการที่ค้นคิดและความคิดเห็นของอาจารย์ รวมทั้งปัญหาการใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ในการสอนและการฝึกอบรมของอาจารย์ เพื่อเสนอแนะโครงการสำหรับดำเนินการศูนย์โสตทัศนศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์และนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา

2. ปัญหาที่อาจารย์ นักวิชาการ ประสบได้แก่การขาดแคลนโสตทัศนูปกรณ์และห้องเรียนไม่เหมาะสมต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์

3. อาจารย์ นักวิชาการ มีความต้องการที่จะได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนบ้าง เพราะส่วนใหญ่มิได้ประสบการณืทางโสตทัศนูปกรณ์น้อย

¹ สัมภาษณ์ วิจารณ์, "โครงการศูนย์โสตทัศนศึกษาสำหรับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

พ.ศ. 2523 สุพร ชัยเดชสุริยะ¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์และความต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสังกัดอยู่ในทบวงมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามสำรวจไปยังผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา พบว่า

1. สถานภาพในการจัดดำเนินงานโสตทัศนศึกษามีปัญหาหลายประการ ส่วนมากเป็นปัญหาด้านบริการให้ยืมโสตทัศนอุปกรณ์ รองลงมาก็คือปัญหาด้านการผลิต ซ่อมบำรุง และด้านบริการพิเศษด้านการเรียนการสอน สำหรับสถานภาพด้านสื่อการศึกษาพบว่า โสตทัศนอุปกรณ์อยู่ในสภาพดี แต่ไม่เพียงพอกับความต้องการ และโสตทัศนอุปกรณ์ที่ขาดอยู่ ได้แก่ เครื่องประกอบกระดาษ กระจกใส เครื่องถ่ายเอกสาร และห้องปฏิบัติการเรียนประเภทต่าง ๆ สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดคือภาพประกอบการสอน รองลงมาคือกระดานนิเทศ โสตวัสดุ และโสตทัศนอุปกรณ์

2. ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา มีความต้องการให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาในโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก โดยจัดให้มีสถานที่ บุคลากร อุปกรณ์การบริการให้ยืมโสตทัศนวัสดุ การผลิตและซ่อมบำรุง ตลอดจนบริการพิเศษด้านการเรียนการสอน

การวิจัยในต่างประเทศ

จากผลการวิจัยในต่างประเทศช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1951-1969 ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ของหน่วยบริการสื่อการสอน ความต้องการ ปัญหา และอุปสรรคในการใช้สื่อการสอน พอสรุปได้ดังนี้

¹ สุพร ชัยเดชสุริยะ, "สถานการณ์และความต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)

1. หน่วยหรือศูนย์บริการสื่อการสอน

ควรจะให้บริการทั้งในชุมชน และสถาบันการศึกษา โดยลักษณะการบริการควรจะ บริการให้เปล่า และบริการในด้านช่วยผลิตสื่อการสอน การยืมคืนอุปกรณ์ ซ่อมบำรุงอุปกรณ์ สื่อการสอนที่ชำรุด และการจัดวางแผนงบประมาณควรจัดให้เพียงพอกับความต้องการ โดยใช้ งบประมาณที่ขอจากรัฐ

สำหรับหน้าที่ในด้านอื่นก็คือ ควรจะมีการอบรมทั้งอาจารย์ บุคลากรให้มีความรู้ใน การใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือให้เป็น มีการวิจัยในสื่อการสอนหรือเทคโนโลยีทางการศึกษา ใหม่ ๆ รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบด้วย

ในด้านการบริหารงานของหน่วยหรือศูนย์บริการสื่อการสอน ควรจะแยกเป็นเอกเทศ สำหรับผู้บริหารเองควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านนี้โดยตรง รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนให้มีการใช้สื่อ การสอน นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ที่รู้หลักการบริหารงานภายในหน่วยหรือศูนย์นั้น มีการกระจาย งานให้เหมาะสม และควรมีการประสานงานในหน่วยหรือศูนย์บริการสื่อการสอนในที่ต่าง ๆ

2. ด้านความต้องการสื่อการสอน

ปรากฏอาจารย์ส่วนมากมีความต้องการใช้สื่อการสอน แต่ก็ยังมีอุปกรณ์สื่อการสอน ไม่เพียงพอ บางครั้งในตัวเองก็ไม่มีความรู้ในด้านนี้ ขาดผู้ชำนาญงานคอยช่วยเหลือ สำหรับผู้ที่มีความรู้ เรื่องสื่อการสอนอยู่แล้วก็จะพัฒนาสื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ กัน รวมทั้ง มีเครื่องบ่งชี้ว่าผู้สอนที่มีความรู้ในด้านสื่อการสอนมากก็จะใช้สื่อการสอนมากด้วยเช่นกัน สำหรับ อุปกรณ์สื่อการสอนที่ใช้กันมากคือ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และกระดานดำ

3. ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ก็คืออาจารย์ไม่มีเวลา เตรียมสื่อการสอน ขาดวัสดุอุปกรณ์ หรือหาอุปกรณ์สื่อการสอนได้ลำบาก

ปี ค.ศ. 1971 เอลวิส ฮิวส์ อาร์เทอร์บิวรี¹ (Elvis Hugh Arterbury) ได้ทำการวิจัยถึงการให้บริการในศูนย์สื่อการศึกษาของครูในรัฐเท็กซัสว่าให้บริการหรือไม่ และสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการใช้มีอะไรบ้าง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ถ้าให้บริการที่ยาวนานให้แก่บรรดาครู ครูก็จะให้บริการของศูนย์สื่อการศึกษามากขึ้นเท่านั้น
2. ครูที่สอนวิชาเฉพาะและครูระดับประถมศึกษาให้บริการที่สดชื่นโดยศูนย์สื่อการศึกษามากกว่าครูในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา
3. ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาให้บริการมากกว่าครูที่สอนคณิตศาสตร์
4. ครูที่ได้รับการฝึกอบรมทางโสตทัศนศึกษาจะให้บริการมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม
5. การให้บริการที่ล่าช้า ทั้งในด้านยืมและคืนจะเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการของศูนย์สื่อการศึกษา
6. ครูจำนวนมากไม่ทราบถึงการให้บริการของศูนย์สื่อการศึกษา
7. สภาพของห้องเรียนไม่เอื้อต่อการใช้โสตทัศนอุปกรณ์
8. ครูจำนวนมากไม่ได้ใช้บริการของศูนย์สื่อการศึกษา

¹Elvis Hugh Arterbury, "Teacher Utilization of Media Services Provided by the Regional Education Service Centers in Texas," Dissertation Abstracts International, Vol.32 No.3 (March 1972), pp. 4825-4826.

ปี ค.ศ. 1975 โรเจอร์ส¹ (Rogers) ทำการสำรวจความต้องการของครูเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ศูนย์สื่อของโรงเรียนมาเป็นอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ผลการสำรวจสรุปได้ว่า ครูเล็งเห็นความจำเป็นต่อการฝึกอบรมในการใช้ศูนย์สื่อการสอนและแหล่งของศูนย์สื่อการสอน ครูมีความรู้สึกมั่นใจที่สุดในความสามารถของเขาต่อการใช้สื่อ สิ่งพิมพ์ ครูต้องการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการผลิตวัสดุต่าง ๆ การใช้สื่อประสม ชุดการสอน และระบบการสอน นอกจากนี้ครูยังสนใจในเรื่องการวางแผนหลักสูตรให้สอดคล้องกับแหล่งทรัพยากรทางการสอนและการนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน ครูส่วนมากต้องการที่จะพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้หรือทำอุปกรณ์และวัสดุในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ปี ค.ศ. 1978 จามิน² (Jamin) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการให้บริการสื่อการศึกษาในประเทศมาเลเซีย ระหว่าง ค.ศ. 1957-1972 โดยมุ่งที่จะศึกษาว่า (1) การให้บริการทางด้านสื่อการศึกษาจะมีความพอเพียงกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของโรงเรียนหรือไม่ (2) หน่วยงานหรือแผนกที่ตั้งขึ้นมานั้นมีบทบาทพอที่จะทำให้ครูนำเอามาใช้ในการสอนหรือไม่ (3) มีความสามารถหรือกำลังพอที่จะทำให้คุณภาพของการศึกษาดีขึ้นหรือไม่

จากการศึกษาค้นคว้าทำให้พบว่า แผนกบริการสื่อการศึกษาให้บริการได้เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน และมีบทบาทพอที่จะทำให้ครูนำเอาไปใช้ในการสอนและทำให้คุณภาพของการศึกษาดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาและการปรับปรุงการให้บริการสื่อการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้คือ

¹Joann V. Rogers, "What Teacher Say They Need," Audiovisual Instruction, Vol.38 (December 1977), p. 3227-A .

²Nuruddin Bin Jamin, "Development of Education Media Service in Malaysia". Dissertation Abstracts International, Vol.39 (April 1979), pp. 5884-A-5885-A .

1. ให้ยอมรับและนำสื่อที่ได้มาตรฐานมาใช้ตลอดจนแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ และจัดให้มีบุคลากรทางด้านสื่อการศึกษาขึ้นในโรงเรียน
2. พยายามผลิตสื่อการสอนขึ้นมาเรื่อย ๆ
3. ให้ทำการวิจัยการใช้สื่อการสอน
4. เพิ่มความสัมพันธ์ในความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้น ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงศึกษาธิการ
5. ควรมีการปรับปรุงการติดต่อระหว่างแผนกบริการสื่อการสอนกับครูในโรงเรียนต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย